

LABOR et EDUCATIO

nr 1/2013

Kinga Sobieszczkańska

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

---

B. Ecler-Nocoń, M. Frania, M. Kitlińska-Król (red.),
Pedagogiczne wyzwania wobec zmiany społecznej,
Katowice 2013, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego,
ISBN 978-83-226-2154-7, ss. 164

Książka, która jest tematem niniejszej recenzji, to praca zbiorowa składająca się z odrębnych rozdziałów, które, jak same Autorki zaznaczają, poruszają „sześć rozmaitych obszarów tematycznych, dotyczących różnorodnych sfer istnienia człowieka w rzeczywistości” (s. 8). Owa różnorodność rzeczywiście jest znaczna. Poszczególne części dotyczą bowiem kwestii postępu w biotechnologii i medycynie, relacji człowieka z mediami, nowego spojrzenia na płciowość, ekologię i energetykę, wielokulturowości oraz przemian w zakresie wartości. Zagadnienia te, w założeniu, poruszane są w kontekście przemian społecznych oraz wynikających z nich dla wychowania konsekwencji. Głównym zamierzeniem autorów było wywołanie u czytelnika refleksji, nie zaś udzielenie konkretnych odpowiedzi dotyczących owych przemian i ich pedagogicznych implikacji. W tym celu na końcu każdego rozdziału postawionych jest kilka pytań skłaniających do przemyśleń, lista lektur, będących uzupełnieniem tematu, a także krótkie fragmenty tekstów innych autorów. Z uwagi na fakt, iż recenzowana książka jest pracą zbiorową, pozwolę sobie na krótkie omówienie poszczególnych rozdziałów.

Rozdział pierwszy porusza kwestie związane z postępowaniem w biotechnologii oraz medycynie. Autorka zwraca uwagę na szanse, ale i zagrożenia, które są skutkiem sobą współczesnych dokonań w zakresie tych dziedzin. W ich obliczu stawia problem wychowania. Chodzi tu nie tylko o kwestię dobrego przygotowania młodych ludzi do podejmowania ważnych i trudnych decyzji etycznych związanych ze zdrowiem i życiem ludzkim, jak przeszczepy, czy uporczywa terapia. Zostaje tu postawione pytanie o samą istotę wychowania i godność osoby ludzkiej. Czy możemy ingerować w genotyp ludzki? Czy w obliczu eugeniki (intencjonalna poprawa ludzkiego genu) możemy mówić jeszcze o wychowaniu, które zakłada wolność i możliwość zmian jednostki? W tym rozdziale zostały także przytoczone przykłady projektów edukacyjnych z zakresu biotechnologii dla uczniów i nauczycieli. Poruszane tu tematy zostały zatem osadzone w kontekście wychowania, co stanowi cenną wskazówkę dla wychowawców, a także jest zwróceniem uwagi na problemy, których w dzisiejszym świecie nie sposób pominąć.

Kolejny rozdział traktuje o relacjach człowieka ze współczesnymi mediami oraz szansach i zagrożeniach płynących z ich użytkowania. Stały się one obecne na co dzień w wielu dziedzinach naszego życia i coraz bardziej pochłaniają czas młodym ludziom. Autorka przytacza pojęcie „edukacji medialnej” (s. 36), przez którą rozumie alfabetyzację medialną, wychowanie o mediach, do mediów i poprzez media. W terminie tym mieszczą się także takie działania wychowawcze, które mają na celu kształtowanie świadomego i krytycznego odbioru przez dzieci i młodzież. Poruszone tu kwestie pokazują dwie strony mediów, których wpływ zależy od naszej postawy. Tekst ten zwraca więc naszą uwagę na znaczenie nowego czynnika oddziałującego na wychowanie, który obecnie trudno jest nawet ograniczyć, czyli media.

W rozdziale *Nowe spojrzenie na płciowość – kilka ujęć i refleksji – w kontekście wychowania* poruszone zostają relacje między płciami w kontekście społeczno-kulturowym. Autorka skupiła się na omówieniu „filozofii braku” (s. 49) i odmiennym podejściu do różnic płci oraz możliwym postawom wobec takiego stanu rzeczy. Temat ten jest omówiony w interesujący i przystępny sposób. Osobiście odczuwam jednak pewien niedosyt, gdyż większa uwaga nie została poświęcona samemu

wychowaniu w kontekście tego zagadnienia, co sprawia, że tekst jest w znacznym stopniu ogólny.

Rozdział czwarty, pt. *Ekologia, energetyka i zmiana społeczna* stanowi pewien ewenement w całej pracy. Traktuje on o różnych źródłach energii i rodzajach jej przetwarzania, omówione zostają one z perspektywy ekologii. Przeczytać możemy tu także o rodzajach żarówek i o tym, w jakim stopniu poszczególne z nich są ekologiczne. Jaki związek mają te tematy z wychowaniem? Otóż we wstępie autor zaznacza, że należy wychowywać świadomych i kompetentnych ludzi, którzy nie poddawaliby się manipulacji w decydowaniu o kwestiach związanych z ekologią (s. 63). Poza tą wzmianką we wstępie, autor całkowicie pomija kontekst wychowania w dalszych rozważaniach, zanurzając się w stricte techniczne sprawy dotyczące elektrowni, silników i żarówek. Jestem przekonana, że kwestie związane z energetyką, ekologią i gospodarką to sprawy ogromnie ważne w przygotowaniu młodego pokolenia do prawidłowego funkcjonowania w świecie. Jednak – w moim przekonaniu – rozdział podnosi te tematy nieadekwatnie do kontekstu całej pracy, chwilami w mało zrozumiały dla osób, które nie są specjalistami w danej dyscyplinie naukowej, pomija zaś zupełnie konsekwencje wypływające z nich dla wychowania.

Kolejna część pracy powraca do tematyki społecznej i porusza zagadnienie wielokulturowości oraz zadań pedagoga w obliczu coraz szybszych zmian. W rozdziale zostają wymienione wymiary wielokulturowości oraz sposoby jej pojmowania. Przedstawione zostały także wyniki badań przeprowadzonych wśród studentów, z których poznajemy, jak respondenci definiują wielokulturowość i edukację wielokulturową oraz opinie na temat przygotowania studentów pedagogiki do realizowania jej założeń. Badania te jednak, jak sama autorka podkreśla, są niereprezentatywne, przez co ich wyniki nie pomogą w sformułowaniu konkretnych wniosków dla wychowania. Tekst zostawia nas jednak z cennym pytaniem o to, czy środowisko charakteryzujące się wielokulturowością jest dobrym gruntem wychowawczym.

Ostatni, ale z pewnością, nie najmniej ważny rozdział to rozważania na temat współczesnych wartości. Autorka porusza tę kwestię porównując mentalność „dionizyjską” (nastawioną na używanie) oraz „prometejską” (nastawioną na wytwarzanie wartości) (s. 119) oraz zestawiając ze

sobą motyw idola i ideału. Ukazane zostały konsekwencje tych dwóch postaw, wynikające dla wychowania. Omówione zostało także zagadnienie cierpienia i sensu, jaki jest mu współcześnie nadawany. Uważam, że jest to bardzo dobry rozdział, zarówno pod względem doboru tematu, jak i sposobu jego omówienia, który skłania do głębszej i, jakże potrzebnej, refleksji.

W związku z tym, iż poszczególne rozdziały stanowią osobne części, nie jest łatwym zadaniem ogólne ich podsumowanie. Próbując traktować tę pracę jako całość, nasuwają mi się pewne wnioski. Nie dotyczą one jednak rozdziału „Ekologia, energetyka i zmiana społeczna”, którego charakter, moim zadaniem, zupełnie nie koresponduje z głównymi założeniami książki i którego nie ujmuję w końcowej ocenie. Przede wszystkim, kwestie poruszane w pracy są przedstawione bardzo ogólnie i w sposób skrótowy, przez co tematy nie są wyczerpane. Nie jest to jednak zarzut, gdyż autorzy za cel swojej pracy uznali wzbudzenie pewnej refleksji i sprowokowanie do dalszych poszukiwań odpowiedzi na pytania ważne dla wychowania, nie zaś szczegółowe opracowanie zagadnień. Uważam, że książka ta cechuje się dość znacznym stopniem ogólności i niewieloma konkretnymi przeniesieniami na grunt wychowania. Wydaje mi się jednak, że autorom artykułów udało się osiągnąć cel, którym było pobudzenie do namysłu poprzez postawienie znaku zapytania, nie zaś udzielenie jedynej słusznej odpowiedzi.